

Foxfire

Foxfire är en av de berättelser som ingår i Svenska Filminstitutets stora skolbioprojekt [Boken på duken](#) – en satsning på film som läsförbättrare i skolan. Boken av Joyce Carol Oates och filmen av den franske regissören Laurent Cantet är tillsammans ett inspirerande material för roliga läs- och skrivövningar i klassrummet.

Rek. för åk 7/8/9/gymn

EN FILMHANDLEDNING AV MALENA JANSON

Om berättelsen

Joyce Carol Oates är en av vår tids mest produktiva författare, hyllad för sina träffsäkra skildringar av det amerikanska samhället och ett namn som ständigt dyker upp i de årliga Nobelprisspekulationerna. *Foxfire – en tjejligas bekännelser* är hennes berättelse om några tonårstjejer som under ledning av den karismatiska Legs Sodovsky bildar en liga som med olika medel protesterar mot orättvisorna i det patriarkala samhället.

Historien utspelar sig i en amerikansk småstad på 50-talet men har nedslående många likheter med vår tid. Än i dag får unga tjejer finna sig i att betraktas som sexobjekt, än i dag tillhör våldtäkter och kvinnomisshandel vardagen världen över.

Men hur långt har man rätt att gå för att sätta stopp för missförhållanden? Hur skyldig är den enskilda individen i ett samhälle där förtrycket är strukturellt? Har man rätt att själv bruka våld för att förhindra våld? När övergår

den politiska handlingen i en jakt på adrenalinkickar? Och hur tar man sig ur ett gäng utan att straffas? *Foxfire* ställer många viktiga frågor på sin spets och den gör det i den litterära formen av en fragmentariskt sammanfogad krönika, där gamla minnesanteckningar, nutida minnen och reflektioner över händelserna flätas samman på ett spännande sätt.

Joyce Carol Oates bok har filmatiserats tidigare men det är först nu, i och med att den franske regissören Laurent Cantet (uppmärksammad för *Mellan väggarna*, en film som utspelar sig i en samtida fransk skolmiljö) tagit sig an berättelsen som den verkligen kommer till sin rätt på duken. Filmen är tajtare, enklare och renare i sin struktur än boken. Den tonar också ned de brutalaste scenerna utan att för den skull ge avkall på det feministiska budskapet.

Observera: Vi rekommenderar att man i klassen först ser filmen och därefter läser boken och jämför de två framställningarna. Boken måste heller inte läsas i sin helhet utan fungerar också, tack vare sin fragmentariska form, att läsas i utdrag.

Skrivande som dokumentation och minne

Maddy har i uppdrag att skriva Foxfires historia; att dokumentera det som händer för att sanningen om Foxfire ska bevaras och inte kunna förvanskas i efterhand. Hon skaffar en skrivmaskin för att understryka att dokumentationen är seriös och viktig.

- Redan på första sidan i boken och i ett slags prolog i fil-

men förklarar Maddy varför hon och Legs tyckte att det var så viktigt att fästa Foxfires historia på papper. Vad är det hon säger/skriver; varför är det så viktigt? Skriver ni själva ned viktiga saker som ni är med om, exempelvis i dagbok, i en blogg, på Facebook? Varför/varför inte?

Också i ett vidare och verkligt historiskt perspektiv har det varit viktigt att människor har dokumenterat – oftast via ord på papper – sin vardag. Särskilt tydligt blir detta i extrema situationer, såsom fallet med Anne Franks dagbok och andra skildringar från Andra världskriget. Vi behöver verkliga människors vittnesbörd för att inte glömma vår historia. Men också till synes obetydliga dokument, såsom inköpslistor, veckomatsedlar och kassaböcker har gett oss (via forskarna) viktiga nycklar till hur folk levde förr.

- Uppgift: Dokumentera allt som händer under en given dag. Skriv ned allt ni äter, gör och köper. Vem ni träffar, vad ni pratar om. Ge ungefärliga tidsangivelser så att det blir lättare att få en överblick. Spara eventuella kvitton, biljetter och dylikt och klistra upp. Vill ni vara mer ambitiösa kan ni fotografera eller illustrera vissa händelser. Låt eleverna redigera sina redogörelser så att de blir någorlunda enhetliga. Samla sedan samtliga elevredogörelser i en pärm som ni döper till exempelvis "En dag i klass 8B:s liv".

Även om Maddy för anteckningar om Foxfire är det först långt senare, när hon är vuxen, som hon skriver samman den berättelse som blir boken och filmen *Foxfire*. Då återvänder hon till sina gamla anteckningar från tonåren och försöker bringa reda i dem. Ibland blir hon förvånad över att hon minns vissa saker annorlunda än vad de, enligt anteckningarna, faktiskt skedde. Hennes minne bedrar henne.

- Vad skriver Maddy om "Paradoxen med kronologi"? Vad menar hon? Skrivuppgift: Har ni själva varit med om att ni minns "fel", d v s att ert minne av någonting visar sig inte alls överensstämma med verkligheten eller med någon annans minne av samma händelse? Skriv och berätta, gärna ur ett "sant" och ett "falskt" perspektiv!

Maddy, Legs och de andra i Foxfire – att skapa en karaktär

Tjejerna som ingår i Foxfire är var och en sin egen person med personlighetsdrag som skiljer henne från de andra. I boken är en del av skillnaderna mellan dem större medan andra är mindre.

Många författare arbetar med det som kallas "bakland"; ett slags bakgrundsteckning av karaktärerna som aldrig skrivs ut i den färdiga texten. Författaren har detta bakland som ett stöd för att göra karaktärerna, och berättelsen de ingår i, så trovärdiga som möjligt. J K Rowling har t ex berättat att hon har skrivit ihop mängder av material om Harry Potters värld som hon aldrig publicerat men som hon skapat för att den långa bokserien ska hänga ihop på ett logiskt och konsekvent sätt.

- Skrivuppgift: Välj en av karaktärerna i *Foxfire* och skriv henoms bakland. Låt fantasin flöda men ta fasta på hur karaktären framställs i boken eller filmen så att baklandet blir till en förklaring till varför hen är som hen är. Hur såg uppväxten ut? Henoms hemmiljö? Hur är hen till temperamentet? Vad tycker hen om? Etcetera

- Oftast är huvudpersonen i en bok eller en film sympatisk; de är skapade så att vi som läsare eller publik ska känna med och identifiera oss med honom. Hur är det i *Foxfire*? Vilka karaktärer upplever ni som sympatiska respektive osympatiska? Vilka identifierar ni er med? Varför? Diskutera gärna först i par, därefter i större grupp.

- Trots att tjejerna i *Foxfire* är olika sinsemellan så dras de ju alla till gänggemenskapen. Varför, tror du? Vad är det de finner i Foxfire som de saknat i sina liv? Blir de mer "sig själva" tillsammans med sitt gäng än när de är ensamma?

- När Legs sitter inspärrad på ungdomsfängelset Red Bank censureras alla hennes brev till vännerna i Foxfire vilket gör Maddy förtvivlad eftersom hon oroar sig för hur Legs egentligen mår. Skrivuppgift: Skriv ett ocensurerat brev från Legs till Maddy som beskriver hennes tankar och känslor inne på Red Bank. Studera först Legs karaktär, genom att läsa i boken och titta på filmen, och försök att fånga hennes egen stil när du skriver.

Tjejer och killar, svarta och vita

Foxfire utspelar sig i USA på 1950-talet. Det är en tid och en miljö som på många sätt tycks främmande för oss i Sverige på 2010-talet. Kvinnoförtrycket och rasismen grasserade öppet och var delvis lagstadgad. Kalla kriget var en del av vardagen, antikommunismen var utbredd och inom filmindustrin pågick en utrensning av "oliktänkande", d v s sådana som kunde tänkas sympatisera med kommunismen. I *Foxfire* framträder dessa motsättningar och orättvisor i samhället mycket tydligt.

- Ge exempel på hur kvinnoförtryck, rasism och antikommunism skildras i *Foxfire*. Har alla kvinnor och alla svarta samma låga status eller finns det skillnader mellan olika grupper? Vilka, i så fall?

Även om mycket har hänt sedan 1950-talet, och vi i vissa avseenden har kommit långt i jämställdhetsfrågorna i Sverige, finns det likheter mellan samhället i *Foxfire* och vårt eget.

- Vilka likheter respektive skillnader finns? Välj en likhet och en skillnad som du tycker är särskilt tydlig och beskriv dessa ingående. Vad skulle mycket väl även kunna hända i dagens Sverige och vad skulle vara otänkbart? Varför, tror du?

Det feministiska upproret

Foxfire protesterar ju mot det som de upplever som orättvist i sin närhet och i samhället i stort, såsom synen på kvinnan som sexobjekt, sexuella övergrepp och kvinnors lägre status i samhället. De gör det oftast genom att själva bruka våld och överträda lagar.

- Vilka av *Foxfires* aktioner och protester är rimliga och bra? Går de någon gång över gränsen för vad som faktiskt är okej? När överträds i så fall den gränsen?
- Har man rätt att bryta mot lagen för att uppnå ett högre syfte; d v s kan ibland "ändamålen helga medlen"?
- De män som tjejerna raggat upp och rånar; är de oskyldiga? Eller är de automatiskt skyldiga genom att de är män och därmed en del av det förtryckande, patriarkala systemet?

Ibland är det svårt att få syn på det utbredda kvinnoförtrycket i vårt eget samhälle. Vi är så vana vid det att vi anser det som "normalt" och är blinda för det. Inte minst inom filmvärlden är dock kvinnoförtrycket oerhört tydligt – man behöver bara skrapa lite på ytan för att se att nästan alla filmer görs av män och att kraven på en kvinnlig skådespelerska är helt andra än på en manlig dito.

Det så kallade "Bechdeltestet" är ett mycket enkelt och roligt sätt att testa om en film är okej ur genusperspektiv. Helt kort går det ut på att man kollar om en film 1. Har minst två namngivna karaktärer av kvinnokön, 2. Att dessa kvinnokaraktärer pratar med varandra, och 3. Att de pratar med varandra om något annat än män.

- Titta på den två minuter långa mycket underhållande instruktionsfilmen "The Bechdel Test for Women in Movies" på webbplatsen [feministfrequency.com](http://www.feministfrequency.com):

<http://www.feministfrequency.com/2009/12/the-bechdel-test-for-women-in-movies/>. Genomför sedan testet på den senaste filmen du såg. Genomför därefter testet på *Foxfire*. Skriv ned dina resultat och redogör kort för klassen. Låt läraren föra statistik över resultaten och diskutera dem sedan gemensamt.

I *Foxfire* finns det flera olika killgäng men *Foxfire* är det enda tjejgänget.

- Hur skiljer sig *Foxfire* från killgängen?
- Föreställ dig att könsrollerna var de motsatta i *Foxfire* – att huvudpersonerna var killar som protesterade mot hur de behandlades. Hur skulle det gå? Hur skulle omvärlden reagera på ett sådant gäng? Skulle de behandla varandra olika än tjejerna i *Foxfire*?

I *Foxfire* är finns nästan inte en enda sympatisk man.

- Är det ett problem? Varför/varför inte?
- Hur känns det för killarna i klassen? Känner man sig utpekad? Orättvist anklagad? Kan man ändå sympatisera med tjejerna i *Foxfire*?

Boken på duken – när en text blir film

Det finns de som menar att "boken *alltid* är bättre än filmen" och det finns de som inte tycker att de behöver läsa boken eftersom de redan har sett filmen och därför "vet hur den slutar". Men en bok och en film är två helt olika medium och de har båda sina tillgångar och sina begränsningar. Man behöver inte välja eller rangordna medierna! En bok är bättre på att skildra vissa skeenden, en film bättre på andra.

När en bok överförs, eller adapteras, till film genomgår berättelsen alltid förändringar – större eller mindre. Ibland väljer filmskaparna att förändra berättelsen för att den bättre ska passa filmmediets audiovisuella berättande. Ibland är det rent kommersiella hänsyn som får styra. Det kan också finnas andra skäl att omstöpa en historia, t ex att det finns saker som man kan berätta i textform men som blir alltför otäcka på film.

- Fundera ut några tydliga skillnader mellan boken och filmen *Foxfire*. Det kan vara en enstaka scen som är helt annorlunda, eller en karaktär eller en miljö eller ett händelseförlopp. Läs, gärna flera gånger, exakt hur det skildras i boken och titta på hur det skildras i filmen. Skriv ner

filmens skeende som om det var en boktext. Fundera på varför det skiljer sig mellan bok och film. Vad tror ni? Hur skulle ni själva filma just den scenen/personen /motsvarande om ni var filmregissörer?

Tips på vidare läsning & tittning

- Joyce Carol Oates är en av vår tids mest produktiva författare och har skrivit mängder av fantastiska ungdomsskildringar. Bland de vi verkligen kan rekommendera finns t ex *Två eller tre saker jag glömde berätta för dig* (2013) och *Stor i käften* (2003).

- Två andra filmer som handlar om unga tjejer som vantrivs i den begränsande kvinnorollen och vägrar leva upp till omgivningens förväntningar är Peter Jacksons *Svarta änglar* (*Heavenly Creatures*) från 1994 och Sofia Coppolas *Virgin Suicides* från 1999. De kan vara intressanta att jämföra med *Foxfire*.

- I sin essä "Boken var bättre!" – men bara ibland. Några reflektioner kring varför somliga filmatiseringar är bättre än andra." skriver filmvetaren Erik Hedling kunnigt och underhållande om filmatiseringar av kända böcker. Se vidare på vår webbsida: <http://www.sfi.se/sv/filmiskolan/Teman-och-projekt/Boken-pa-duken/>

Gör en egen filmatisering av *Foxfire*

Som en del av skolbioprojektet **Boken på duken** inbjuder Svenska filminstitutet under läsåret 2013/14 till en webbaserad filmfestival, "Boken på webben". Så varför inte göra en egen version av *Foxfire* i klassen? Läs mer om regler, tidsplan och inspiration på:

- <http://sfi.se/sv/filmiskolan/Teman-och-projekt/Boken-pa-duken/>

Produktionsuppgifter

Frankrike 2012

Manus: Robin Campillo & Laurent Cantet

Regi: Laurent Cantet

Foto: Pierre Milon

Klippning: Robin Campillo, Stephanie Leger, Sophie Reine

I rollerna

Maddy – Katie Coseni

Legs – Raven Adamsom

Rita – Madeleine Bisson

Goldie – Claire Mazerolle

Lana – Paige Moyles

Violet – Rachael Nyhuus

VV – Lindsay Rolland-Mills

Tekniska uppgifter

Speltid: 143 minuter

Censur: Tillåten från 15 år – gäller ej vid slutet visning

Svensk premiär: 24 maj 2013

Distribution

Skolbiofilmen distribueras av NonStop Entertainment AB, Box 271 34, 102 52, Stockholm, tel 08-400 100 00, e-post:

info@nonstopentertainment.com

DVD med institutionella rättigheter för att visa i skolan: Filmcentrum, Bergsunds strand 39, Box 17099, 104 62 Stockholm, tel: 08-545 275 00, mejl: bestallning@filmcentrum.se.

Redaktion Malena Janson, Film & samhälle, Svenska Filminstitutet, juni 2013